

تعریف، شاخص و راهکارهای شهر سبز

شهری به رنگ زندگی

میلادی طرح شد، هفت راهبرد مهم برای رسیدن به یک شهر سبز تبیین شده است:

- ۱) بهبود کیفیت محیطی شهر
- رویکرد شهر سبز، به‌طور ویژه‌ای مناطق شهری را برای سبز بودن به مبارزه می‌طلبد؛ زیرا مناطق شهری حجم زیادی از جمعیت، ترافیک، زباله و آلودگی هوا را در خود دارند تا مانع از سبز نامیده شدن آن‌ها شوند. افزایش سطح بهداشت محیط، پیشگیری از آلودگی‌های بصری، جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه، کنترل رشد جمعیت در شهرها، حل معضلات اجتماعی و... از اهداف این راهبرد است. برخی از عواملی که در بهبود کیفیت محیطی و ارتباط هر چه‌بهرت طبیعت و شهر مؤثر هستند، عبارت‌اند از:
- باز توسعه اراضی بایر
- برنامه کاشت درخت و استفاده از درختان بومی

محل

سپهرغرب، گروه شهر: شهر سبز، شهری است که منبع تأمین انرژی شهرنشینیان و صنایع مستقر در شهر با محیط‌زیست سازگار باشد و بافت شهری، بیشترین بهره را برای به وجود آوردن محیط سبزی بجوید. در چنین شهری مردم نسبت به محیط‌زیست خود احساس مسؤولیت می‌کنند و در مشارکت با سازمان‌های دولتی، محیطی سالم و آرام و پرنشاط به وجود می‌آورند. در این شهر سرانه فضای سبز، آلودگی‌های دیداری و شنیداری در سطح قابل‌قبول و سرانه تولید زباله کمترین است؛ بهترین شکل بازیافت مواد به همراه جداسازی آن از مبدأ وجود دارد؛ مصرف انرژی و مواد در آن بهینه و نزدیک به استانداردهای جهانی است.

شهر سبز دارای یک منبع پایدار از منابع طبیعی است که در آن، توسعه با توجه به مصرف منابع برای نسل‌های فعلی و آینده صورت می‌گیرد؛ راهبردهای مهم زیست‌محیطی در آن به مورداجرأ درآمده و از هر نظر، شهر را با کیفیت بالا قابل زندگی کرده است. قرار دادن محل سکونت در نزدیکی امکانات و تسهیلات رفاهی عمومی، مانند حمل‌ونقل عمومی، همسایگی‌های قابل‌استفاده و ایجاد تعامل و دوستی در روابط با ایجاد فضاهای مشترک زنده، ایجاد فضاهای پیاده‌روی و مسیرهای امن دوچرخه، به‌سلامت ساکنان و محیط‌زیست و کاهش اتلاف انرژی و ایجاد فضاهای زنده شهری و معماری می‌انجامد. همچنین شهر سبز، مشوق فعالیت‌های بیشتر بدنی، بهداشت و سلامت عمومی و فرصت‌هایی برای تعامل اجتماعی و افزایش امنیت در فضاهای عمومی است.

به‌طورکلی روش‌ها و فن‌هایی که در طراحی شهر سبز پیشنهاد می‌شود، شامل مترآکم، حمل‌ونقل سبز، حمایت از جوامع سبز، ساختمان‌سازی سبز و استفاده از مصالح جدید پایدار و سازگار با اقلیم، زیرساخت‌های سبزی، حمایت از استفاده زمین به‌صورت کاربری مختلط، تحلیل میزان ظرفیت طرح‌های شهری برای کاهش سفر با وسایل نقلیه شخصی، استفاده از حمل‌ونقل‌های عمومی بین مراکز شهری به‌منظور جایگزینی توسعه متعادل به‌جای توسعه سریع فضاهای شهری، توجه به اکولوژی انسانی، ترویج استفاده از فناوری حفاظت از انرژی و ایجاد باغ‌های سبز به‌جای فضاهای شلوغ شهری است.

راهبردهای رسیدن به شهر سبز

در اعلامیه جهانی شهرهای سبز که توسط برنامه محیط‌زیست سازمان ملل (UNEP) در سال ۲۰۰۵

یا برای حفظ و صرفه‌جویی انرژی در ساختمان‌ها، بر مصالح بومی و سازگار و استفاده مجدد آن‌ها تأکید شود.

راهبرد کاهش ضایعات یکی از مهم‌ترین راهبردهای شهر سبز است که از ابتدا در دو بخش صورت می‌گیرد. نخست از منابع خام کمتر استفاده شود؛ بدین معنا که در خط تولید و فرآیندها تغییر به وجود آید؛ دوم آنکه، مواد زائد در مبدأ و مقصد بازیافت شوند. این بازیافت با سه عنوان جایگزینی، بازیابی منبع و استفاده مجدد صورت می‌گیرد. در شهر سبز اعتقاد راسخ بر این است که مواد زائد بازیافت به رفاه و سرمایه تبدیل شود و مواد غیرقابل‌مصرف به‌عنوان منابع و زباله (طلای کثیف) به پول نقد تبدیل شود. به‌این‌ترتیب در شهر سبز، از طریق استفاده از ابزارهای پیشرفته فنی، برای بهبود وضعیت زیست‌محیطی اکوسیستم شهری و کاهش

مکان‌یابی درست مراکز پرتراکم انسانی مثل مراکز اداری و تجاری و توزیع متناسب کاربری‌ها می‌توان حمل‌ونقل را کاهش داده و به بهینه‌سازی مصرف فعالیت‌های اداری و حذف تقاضاهای سفر بی‌مورد در این زمینه کمک خواهد کرد.

سودمندترین روش کاربرد انرژی که متضمن جلوگیری از اتلاف، افزایش بازدهی انرژی، نگهداری از منابع پایان‌پذیر انرژی و کمترین آسیب به محیط‌زیست باشد در این راهبرد به چشم می‌خورد. این روند به یک توسعه متعادل فضای زیست انسانی می‌انجامد که در آن انسان برای یک دوره نامحدود، حیات و توسعه خود و موجودات دیگر را تضمین می‌کند و منابع حیاتی را به‌سرعت به نیستی نمی‌کشاند و این بازه زمانی به بشر فرصت می‌دهد تا منابع جایگزین را با دانش نوین خود بیابد و دچار بحران انرژی، حیات و سلامت نشود.

۵) حفظ و نگهداری اکوسیستم‌های شهری

برخلاف اکوسیستم‌های طبیعی، اکوسیستم‌های شهری پیوندی از عناصر طبیعی و عناصر انسان‌ساخت هستند که فعل‌و‌انفعالاتشان نه‌تنها توسط محیط طبیعی تحت تأثیر قرار می‌گیرد بلکه عواملی مانند فرهنگ، رفتار شخصی، سیاست، اقتصاد و نهاد اجتماعی نیز بر آن مؤثر است. اکوسیستم‌های شهری ناسالم می‌توانند منجر به تنزل محیطی، مشکلات اجتماعی، رکود اقتصادی، مشکلات سلامتی انسان و فراتر از این‌ها جدایی شهر از طبیعت شوند. حفظ طبیعت در شهر به افزایش روحیه انسانی و افزایش سطح پیوند بین انسان و فطرت پاک انسانی و طبیعی خود کمک خواهد کرد. در این میان، حفظ فضاهای سبز و باغ‌ها به‌عنوان زیستگاه حیات‌وحش، استفاده از اکوسیستم‌های آبی در فضاهای سبز شهری و توسعه فضای سبز به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌های شناخت کیفیت محیط‌زیست انسان در این راهبرد مطرح است.

۶) کنترل آلودگی‌های زیست‌محیطی

طراحی شهر سبز باید به‌گونه‌ای باشد که بتواند آلاینده‌ها و اثرات جزایر حرارتی شهری را کاهش دهد و مواردی کم‌هزینه را به محیط تحمیل کند. برنامه‌ریزی برای کنترل آلودگی‌های مختلف زیست‌محیطی در شهرها شامل آلودگی هوا، آب و فاضلاب، آلودگی صدا و خاک نیازمند داشتن اطلاعات دقیق از منابع آلاینده، میزان و سطح انتشار آن در شهر بوده و این امر مستلزم پایش مداوم آلاینده‌ها در شهر است. سیاست‌گذاری‌های کلان و همچنین اقدامات عملی کوچک‌مقیاس، به بهبود کیفیت محیط‌زیست خواهد انجامید.

۷) برنامه‌ریزی برای معماری و شهرسازی سبز

احترام به طبیعت و انسان به‌عنوان بخشی از طبیعت و ایجاد فضای زیست‌مناسبی که بر مبنای این رابطه و احترام شکل می‌گیرد، پایه معماری شهر سبز است. معماری سبز، به کاربرد هرچه بیشتر طبیعت در بناها توجه دارد و بر مبنای چهاراصل استوار است:

- حفاظت از انرژی، آب، باد و سایر منابع طبیعی
- تأمین سلامت محیط‌زیست
- رشد اقتصاد سبز
- ارتقای کیفیت زندگی شهروندان

راهکارهای معماری شهر سبز، طراحی برای سلامتی، حفاظت از منابع انرژی، حفاظت از طبیعت و طراحی پایدار ساختمانی را ترویج می‌کند. علاوه بر تأکید بر کاهش مصرف انرژی و کاهش آسیب‌رسانی به محیط‌زیست، در بلندمدت، معماری سبز دارای بهره‌وری اقتصادی نیز هست. طراحی ساختمان‌ها در تعامل با اقلیم محلی، استفاده از مصالح و فناوری‌های نوین برای حفاظت از انرژی، چیدمان و جهت‌گیری

ساختمان‌ها مطابق با اقلیم منطقه و استفاده از فناوری‌های نوین برای بهره‌گیری از انرژی پایدار خورشیدی و سایر انرژی‌های تجدید پذیر از اهداف این راهبرد است.

اگرچه در ابتدای امر، کاربست همه راهبردها مشکل است و شاید در مرحله اول به بودجه‌هنگفتی نیاز باشد، لیکن هزینه‌های انجام‌شده بعد از اجرای راهبردها برگشت‌پذیر خواهد بود. در هر کدام از راهبردهای مذکور، می‌توان پروژه‌هایی با مقیاس کوچک تعریف کرد و با اجرای آن به اهداف بلند شهر سبز دست‌یافت. در صورتی‌که شهری بتواند همه راهبردها را به مورداجرأ درآورد، به یک شهر پایدار و سبز تبدیل خواهد شد که این شهر می‌تواند نماد یک محیط باکیفیت و قابل سکونت باشد.

قصری، مصطفی و ترکی، هادی (۱۳۸۸) ابعاد نظارتی شوراهای اسلامی شهرها در جلوگیری از ناپایداری شهری، ماهنامه اطلاع‌رسانی، آموزشی و پژوهشی شوراها، شماره ۴۳، بهمن‌ماه